

Walentyna Kwiatkowska*

DOCHODOWY ASPEKT DOTOWANIA CEN ŻYWNOSCI

Prezentowane opracowanie podejmuje próbę empirycznej oceny dochodowych efektów redystrybucyjnego oddziaływania tzw. cen socjalnych żywności, czyli cen detalicznych, które ze względów społecznych są dotowane¹. Przeprowadzona w tym zakresie analiza statystyczna uwzględnia następujące aspekty dochodowych efektów funkcjonowania cen dotowanych żywności:

- globalne rozmiary i strukturę dotacji do żywności w latach 1980-1986;
- globalne rozmiary tych dotacji w kontekście innych alternatywnych strumieni dochodów ludności;
- udział efektów redystrybucyjnych cen socjalnych w ogólnych dochodach ludności.

Kwantyfikacja redystrybucyjnych efektów cen socjalnych jest niezbędna dla oceny skuteczności wykorzystania tych cen w polityce socjalnej, zwłaszcza z punktu widzenia ich roli w obronie dochodów realnych grup nisko uposażonych oraz zabezpieczenia odpowiedniego poziomu konsumpcji podstawowych dóbr żywnościowych,

* Dr, adiunkt w Instytucie Ekonomii Politycznej UŁ.

¹ Przedstawione opracowanie stanowi fragment badań nt. "Redystrybucyjne efekty cen socjalnych w przekroju różnych gospodarstw domowych w latach 1980-1986" realizowanych przez W. Kwiatkowską i A. Bogusa w roku 1988, w ramach tematu badawczego "Mechanizmy sterowania płacami i dochodami pozapłacowymi z tytułu pracy" pod kierunkiem prof. dr hab. S. Borkowskiej (C.P.B.P. nr 0.8.1.4.1.) "Człowiek i praca w społeczeństwie socjalistycznym". Jest efektem dwuletnich badań empirycznych na temat funkcjonowania cen socjalnych żywności i oceny skuteczności ich wykorzystania w polityce socjalnej państwa.

a także oceny stopnia ich egalitarnego oddziaływania na strukturę dochodów ludności.

Dla przeprowadzenia właściwej analizy statystycznej wykorzystano informacje statystyczne zawarte w "Rocznikach Statystycznych GUS" z poszczególnych lat objętych badaniami, a mianowicie:

- 1) dane o rozmiarach i strukturze dotacji budżetowych;
- 2) dane z badań budżetów gospodarstw domowych odnośnie * do wielkości wydatków na produkty żywnościowe w różnych typach gospodarstw domowych (uwzględniając kryterium dochodowe oraz społeczno-zawodowe);
- 3) dane o podstawowych wielkościach różnych strumieni dochodów ludności.

Powyższe informacje statystyczne stanowiły podstawę do obliczenia jednostkowych współczynników dotacji dla poszczególnych lat w zróżnicowaniu na poszczególne rodzaje wydatków żywnościowych oraz określenia wielkości korzyści dochodowych z tytułu dotowania cen żywności, czyli kwantyfikacji wysokości efektu redystrybucyjnego w różnych typach gospodarstw domowych².

1. Rozmiary i struktura dotacji do żywności w latach 1980-1986

Analiza kształtowania się rozmiarów i struktury dotacji z budżetu państwa do cen artykułów żywnościowych obejmuje szczególnie interesujący okres od roku 1980 do roku 1986. Jest to bowiem okres, w którym nastąpiło przejście od biernej polityki stabilnych cen do aktywnej polityki kształtowania cen detalicznych żywności. Polityka ta, zgodnie z założeniami reformy systemu cen detalicznych, zakłada wzrost roli kryteriów ekonomicznych

² Jednostkowe współczynniki dotacji obliczono jako iloraz ogólnej kwoty dotacji do cen detalicznych poszczególnych rodzajów produktów żywnościowych do rozmiarów wydatków pieniężnych ludności na te produkty. Wysokość efektu redystrybucyjnego obliczono zaś jako iloczyn kwoty wydatków na dany rodzaj produktów żywnościowych i "jednostkowego współczynnika dotacji".

czynnych w kształtowaniu tych cen, a mianowicie: kryterium kosztów produkcji oraz kryterium równowagi rynkowej.

Oparcie cen detalicznych żywności na powyższych kryteriach ma prowadzić do urealnienia ich poziomu oraz osiągnięcia bardziej racjonalnej ich struktury. Oznacza to w praktyce większy stopień elastyczności cen żywności oraz wykorzystywania w niezbędnym zakresie i stopniu podwyżek tych cen. Z drugiej strony wzrost ekonomizacji cen żywności prowadzi do zmniejszenia rangi czynników społecznych w kształtowaniu omawianych cen, co wyraża się przede wszystkim w postulatach ograniczenia rozmiarów dotacji bądź całkowitej rezygnacji z dotacji do cen żywności.

Na tle przedstawionych powyżej problemów warto prześledzić kształtowanie się rozmiarów dotacji do żywności oraz poszczególnych grup wyrobów żywnościowych w latach 1980-1986. Na podstawie dostępnych danych statystycznych uwzględniono rozmiary dotacji z budżetu państwa do sześciu następujących grup towarów żywnościowych:

- mięso i jego przetwory,
- produkty mleczarskie,
- przetwory zbożowe,
- cukier,
- ryby i ich przetwory,
- tłuszcze jadalne.

Interesujące nas dane przedstawia tab. 1.

Analiza zawartych w tab. 1 danych upoważnia do sformułowania następujących wniosków:

- W latach 1980-1986 można zaobserwować wzrost absolutnych rozmiarów dotacji do żywności ogółem, przy czym dynamika tego wzrostu była zróżnicowana w poszczególnych latach;

- W porównaniu do roku 1980, na przestrzeni lat 1980-1986 nastąpił wzrost dotacji o 237 359 mld zł, czyli o 144,8% i wynosił w kolejnych latach: w roku 1982 - 28,6%, w roku 1983 - 43,8%, w 1984 r. - 46,7%, a w roku 1985 - 89,2% oraz w roku 1986 - 144,8%.

- Znaczne podwyżki cen żywności w roku 1982 spowodowały, jak można sądzić, zmniejszenie rozmiarów tempa wzrostu dotacji w roku 1983 i w roku 1984. W roku 1983 w porównaniu do roku 1982

dotacje wzrosły o 24 755 mld zł, co oznacza ich wzrost o 11,7%. Natomiast w roku 1984 w porównaniu do roku 1983 absolutny wzrost dotacji wynosił tylko 4844 mld zł i spowodował znaczne zmniejszenie tempa ich wzrostu do 2,1%.

- Po roku 1984 absolutne rozmiary dotacji są znacznie większe niż w poprzednich latach, np. w porównaniu do roku 1984 rosną one w roku 1985 o 69 691 mld zł, a w roku 1986 o 160 744 mld zł, przy czym w stosunku do roku poprzedniego (1985) wzrost ten wynosi w roku 1986 91 053 mld zł. Dynamika wzrostu rozmiarów dotacji do żywności w roku 1985 i 1986 jest bardzo zbliżona. Jeśli za podstawę porównań przyjmie się rok poprzedni, to w roku 1985 w stosunku do 1984 dotacje wzrosły o 29%, a w roku 1986 w porównaniu do 1985 - o 29,3%.

T a b e l a 1

Rozmiary dotacji do żywności w latach 1980-1985
(w mld zł)

Wyszczególnienie	Lata					
	1980.	1982	1983	1984	1985	1986
Żywność	163 938	210 954	235 709	240 553	310 244	401 297
w tym:						
- mięso i jego przetwory	66 164	57 289	39 291	36 659	61 656	87 502
- produkty mleczarskie	44 104	79 099	97 678	105 150	132 794	187 391
- przetwory zbożowe	17 780	44 767	74 451	73 592	77 442	83 371
- cukier	13 094	7 494	8 119	6 545	7 686	0 453
- ryby i ich przetwory	12 639	8 551	7 004	6 066	7 888	9 808
- tłuszcze jadalne	2 171	8 156	4 936	7 389	15 400	23 431

Ź r ó d ł o: Odpowiednie tablice z "Roczników Statystycznych GUS".

Biorąc pod uwagę kształtowanie się wielkości dotacji do poszczególnych towarów żywnościowych można wyodrębnić dwie ich grupy:

a) pierwszą - cechującą się absolutnym i względnym spadkiem rozmiarów dotacji;

b) drugą - charakteryzującą się wzrostem rozmiarów dotacji w badanych latach.

Ad a. Do grupy pierwszej należy zaliczyć cukier oraz ryby i przetwory rybne. W porównaniu do roku 1980, rozmiary dotacji do cukru w roku 1986 uległy zmniejszeniu aż o 12 641 mld zł, czyli o 96,5%, czego przyczyn można upatrywać w odejściu od systemu reglamentacji cukru, jak też w znacznych podwyżkach cen tego artykułu. W kolejnych badanych latach dynamika zmian wielkości dotacji do cukru była zróżnicowana. Biorąc za podstawę porównań rok poprzedni, można zaobserwować pewną prawidłowość polegającą na przeplataniu się okresów spadku oraz wzrostu rozmiarów dotacji. I tak, w roku 1982 nastąpił spadek rozmiarów dotacji o 42,8%, w roku 1983 - nieznaczny ich wzrost o 8,3%, w roku 1984 - ponowny spadek o 19,2%, w roku 1985 - wzrost o 17,4% i w roku 1986 - ich spadek aż o 94,1%.

W przypadku ryb i przetworów rybnych daje się zauważyć zniżkowa tendencja rozmiarów dotacji w analizowanych latach, przy czym tempo obniżania się poziomu dotacji jest znacznie wolniejsze niż w przypadku dotacji do cukru. W porównaniu do roku 1980, wielkość dotacji w 1986 r. zmniejszyła się o 22,4%, przy czym największy ich spadek miał miejsce w 1984 r. - aż o 52%.

Ad b. W ramach drugiej grupy towarów żywnościowych, o rosnącym poziomie dotacji, można wyodrębnić: mięso i jego przetwory, produkty mleczarskie, przetwory zbożowe oraz tłuszcze jadalne.

Największe zróżnicowanie poziomu i dynamiki dotacji występuje w przypadku mięsa i jego przetworów. W porównaniu do roku 1980, w latach 1982, 1983, 1984 dotacje te maleją w dość znacznym tempie (odpowiednio o 13,4%, 40,6%, 44,6%). W roku 1985 absolutne rozmiary dotacji są nieco niższe niż w roku 1980, ale w porównaniu do roku 1984 rosną one znacznie - o 68,2%. Największy wzrost dotacji wystąpił w roku 1986, przy czym w porównaniu do roku poprzedniego o 41,9%, a do roku 1980 - o 32,3%.

W przypadku pozostałych produktów z tej grupy zaobserwować

można w badanych latach coroczny wzrost rozmiarów dotacji. W porównaniu do roku 1980, dotacje do tłuszczów jadalnych zwiększyły się przeszło dziesięciokrotnie, dotacje do przetworów zbożowych wzrosły o 368,9%, zaś do produktów mleczarskich o 324,9%. Wysokie tempo wzrostu dotacji występuje zwłaszcza w latach 1982-1983 i 1985-1986. Z uwagi na to, iż w roku 1982 i w roku 1984 miały miejsce znaczne podwyżki cen detalicznych żywności, wywołany przez nie wzrost dotacji do artykułów zaspokajających najbardziej podstawowe potrzeby ludności, do jakich zaliczają się produkty mleczarskie, przetwory zbożowe i tłuszcze jadalne, świadczyć może o zachowaniu socjalnego charakteru ich cen.

W celu potwierdzenia wcześniej sformułowanych wniosków dokonana została analiza struktury dotacji do żywności w latach 1980-1986. Interesujące dane w tym zakresie przedstawia tab. 2.

T a b e l a 2

Struktura dotacji do żywności w latach 1980-1986
(w %)

Wyszczególnienie	Lata					
	1980	1982	1983	1984	1985	1986
Żywność	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:						
- mięso i jego przetwory	40,4	27,2	16,7	15,2	19,9	21,8
- produkty mleczarskie	26,9	37,5	41,4	43,7	42,8	46,7
- przetwory zbożowe	10,8	21,3	31,6	30,6	25,0	20,8
- cukier	8,0	3,6	2,7	2,7	2,5	0,1
- ryby i ich przetwory	7,7	4,1	3,0	2,5	2,5	2,4
- tłuszcze jadalne	1,3	3,9	2,1	3,1	5,0	5,8
- pozostałe	4,9	2,4	1,8	2,2	2,3	2,4

Ź r ó d ł o: Jak w tab. 1.

W wyjściowym roku analizy - 1980 - w dotacjach do żywności największy jest udział dotacji do mięsa i jego przetworów (40,4%),

następnie produktów mleczarskich (26,9%) oraz przetworów zbożowych (10,8%). Zdecydowanie mniejszy jest udział dotacji do cukru (8%) oraz ryb i przetworów (7,7%), najmniejszy zaś udział dotacji do tłuszczów jadalnych (1,3%).

Dokonana w roku 1982 znaczna podwyżka cen artykułów żywnościowych spowodowała zmiany udziału dotacji do poszczególnych grup towarów żywnościowych w globalnych dotacjach do żywności. Zmniejszył się znacznie udział dotacji do mięsa i jego przetworów (wynosił tylko 27,2%), cukru (3,6%) oraz ryb i ich przetworów (3,9%). Większy strumień dotacji został skierowany do produktów mleczarskich (udział dotacji zwiększa się do 37,5%), produktów zbożowych (wzrost udziału dotacji do 21,3%) i tłuszczów jadalnych (udział dotacji - 3,9%).

W kolejnych latach 1983 i 1984 utrzymują się podobne tendencje w zakresie udziału dotacji do poszczególnych grup towarów żywnościowych w ogólnych dotacjach do żywności. Zmniejsza się udział dotacji do mięsa (w roku 1983 wynosi on 16,7%, w roku 1984 - 15,2%), cukru (spadek udziału dotacji w analogicznych latach od 3,4% do 2,7%) oraz ryb i przetworów rybnych (od 3,8% do 2,5%). W roku 1983 obniża się udział dotacji do tłuszczów jadalnych do 2,1%, lecz ponownie w roku 1984 udział ten rośnie do 3,1%. W przypadku produktów mleczarskich i przetworów zbożowych można zaobserwować wzrost udziału dotacji do cen tych artykułów w porównaniu z rokiem 1982.

W roku 1985 występują niewielkie przeobrażenia w strukturze dotacji do żywności. W porównaniu do roku 1984 wzrasta udział dotacji do mięsa i wyrobów mięsnych do 19,9% oraz tłuszczów jadalnych do 5%. Dotacje do ryb i przetworów stanowią, podobnie jak w ubiegłym roku, 2,5% dotacji ogółem. Utrzymuje się tendencja zniżkowa rozmiarów dotacji do produktów mleczarskich (42,8%), przetworów zbożowych (25,0%) oraz cukru (2,5%) w porównaniu z rokiem 1984. Jednak w dalszym ciągu udział dotacji do produktów mleczarskich i przetworów zbożowych dominuje w ogólnym poziomie dotacji do żywności.

W roku 1986 struktura dotacji do żywności nie ulega zasadniczym zmianom. Dotacje do produktów mleczarskich nadal zajmują poczesne miejsce w ogólnej strukturze dotacji (46,7%), a ich udział zwiększa się o ok. 4% w porównaniu z rokiem 1985. Wzra-

sta także o ok. 2% udział dotacji do cen mięsa i jego przetworów w dotacjach do żywności ogółem i wynosi w danym roku 21,8%. Mimo utrzymującej się spadkowej tendencji udziału dotacji do przetworów zbożowych (o 4,2%), ich poziom jest znaczący (20,8%) w ogólnej strukturze subwencji. Kolejne miejsce zajmują dotacje do tłuszczów jadalnych (5,8%) oraz ryb i przetworów (2,4%). Natomiast zdecydowanie marginalne znaczenie mają dotacje do cukru. Ich udział w globalnych dotacjach do cen żywności maleje do 0,1%.

Analiza struktury dotacji do poszczególnych towarów żywnościowych w kolejnych latach skłania do bardziej generalnych wniosków. Można stwierdzić, iż zasadnicze przeobrażenia w strukturze dotacji miały miejsce w 1982 r. Ogólny kierunek tych przeobrażeń został zachowany w dalszych latach. Lata 1983-1985 cechują dość istotne zmiany w strukturze dotacji do żywności, zwłaszcza w przypadku produktów mleczarskich, przetworów zbożowych oraz mięsa i jego przetworów. Miały na to wpływ zapewne dokonywane podwyżki cen, odejście od systemu reglamentacji, jak też wprowadzenie cen umownych w zakresie analizowanych produktów, np. mleczarskich (śmietana) czy zbożowych (ryż, makaron). Pomimo tych zmian, struktura dotacji do żywności w roku 1986 niewiele różni się od struktury z roku 1982. Nadal priorytetowe znaczenie w ogólnym strumieniu dotacji do żywności mają produkty mleczarskie; mięso i przetwory mięsne, produkty zbożowe oraz tłuszcze jadalne.

2. Rozmiary dotacji w kontekście innych dochodów ludności

Rozpatrując ogólne rozmiary dotacji do cen żywności, jako specyficzny rodzaj dochodów, istotne znaczenie ma nie tylko analiza kształtowania się wielkości bezwzględnych, lecz również określenie jej relatywnego znaczenia w kontekście innych kategorii ekonomicznych. Najbardziej ogólnym kryterium odniesienia jest ustalenie udziałów dotacji do cen żywności w ogólnych wydatkach budżetu państwa, w ogólnych rozmiarach dotacji budżetowych oraz wreszcie w ogólnych dotacjach do wszystkich cen artyku-

kułów i usług, jakie są sprzedawane ludności. W ten sposób określone - względne rozmiary dotacji do cen żywności w latach 1980-1986 prezentuje tab. 3.

T a b e l a 3

Relatywne rozmiary dotacji do cen żywności
na tle innych wydatków budżetowych
w latach 1980-1986 (w %)

Wyszczególnienie	Lata					
	1980	1982	1983	1984	1985	1986
Udział dotacji do cen żywności w:						
- ogólnych wydatkach budżetu państwa	14,4	9,7	10,4	8,2	8,9	9,6
- ogólnych rozmiarach dotacji budżetowych	20,5	16,9	20,7	17,4	19,4	20,8
- rozmiarach dotacji do artykułów i usług sprzedawanych ludności	74,9	49,4	70,6	32,1	36,1	33,9

Ź r ó d ł o: Jak w tab. 1.

Jak wynika z danych tab. 3 w badanym okresie nastąpiło relatywne zmniejszenie rozmiarów dotacji do cen żywnościowych w stosunku do ogólnych wydatków budżetowych. W roku 1980 dotyczyły one ponad 14% ogólnych wydatków, a w latach następnych po zapoczątkowanej w 1982 r. reformie cen, ustabilizowały się na poziomie ok. 10% tych wydatków. Oznacza to, że w badanym okresie nastąpiło pewne zmniejszenie budżetowego wsparcia polityki cen żywności i zahamowanie pogłębiającego się wcześniej procesu wzrostu udziału dotacji do tych cen i ich redystrybucyjnego oddziaływania.

Analizując strukturę wewnętrzną rozmiarów dotacji zaobserwować można interesujące tendencje. Po pierwsze, udział dotacji do cen żywności w ogólnych rozmiarach dotacji budżetowych jest bardziej stabilny. Poza rokiem 1982 udział ten oscyluje wokół poziomu 20% ogólnych rozmiarów dotacji.

Po drugie, nastąpił bardzo wyraźny spadek dotacji do cen żyw-

ności w stosunku do rozmiarów subwencji do wszystkich dóbr i usług nabywanych przez ludność. Spadek ten wynosi od blisko 75% w roku 1980 do ok. 34% w roku 1986. Jest to interesujące zjawisko świadczące o zasadniczej restrukturyzacji dotacji do cen detalicznych i opłat za usługi nabywane przez ludność. Procesowi względnego spadku rozmiarów dotacji do cen żywności towarzyszy gwałtowny ich wzrost do usług, zwłaszcza w zakresie infrastruktury komunalnej i transportu. Bliższe rozpoznanie tego zjawiska mieć może istotne znaczenie dla polityki społeczno-gospodarczej w zakresie kształtowania cen i opłat w tych sferach zaspokajania potrzeb przez społeczeństwo.

Innym ważnym kryterium odniesienia rozmiarów funduszu dotacji do cen żywności może być poziom podstawowych strumieni dochodów ludności. Względne rozmiary tych dotacji - w stosunku do wybranych dochodów przedstawia tab. 4.

T a b e l a 4

Relatywne rozmiary dotacji do cen żywności
na tle niektórych dochodów ludności
w latach 1980-1986 (w %)

Wyszczególnienie	Lata					
	1980	1982	1983	1984	1985	1986
Udział funduszu dotacji w:						
- ogólnych dochodach nominalnych	9,9	5,9	5,3	4,6	4,9	5,2
- funduszu wynagrodzeń w gospodarce uspołecznionej	17,5	12,2	10,7	9,5	10,2	10,7
- w funduszu pieniężnych świadczeń społecznych	84,5	33,4	31,3	27,7	31,6	33,2

Ź r ó d ł o: Jak w tab. 1.

Analiza w takim kontekście rozmiarów dotacji ma ważne znaczenie przede wszystkim dla oceny stopnia osłabiania przez system dotacji do żywności motywacyjnej roli dochodów ludności. Szczególnie istotnym jest w tym przypadku wskaźnik określający udział rozmiarów dotacji w globalnym funduszu wynagrodzeń w go-

spodarce uspołecznionej. W roku 1980 wskaźnik ten wynosił 17,5%, następnie stopniowo malał w latach 1982-1984, by ponownie mieć tendencję rosnącą w latach 1985-1986. Wysokość tego wskaźnika (powyżej 10%) wskazuje jednak na silne antymotywacyjne oddziaływanie systemu dotacji do cen. Interesująco również przedstawia się kształtowanie analogicznego wskaźnika w odniesieniu do wielkości funduszu pieniężnych świadczeń społecznych. Bardzo wysoki udział dotacji (powyżej 80%) w roku 1980 ulega radykalnemu obniżeniu w następnych latach aż do poziomu ok. 30%. Jest to wynikiem z jednej strony ograniczania dotacji, z drugiej - gwałtownego wzrostu funduszu świadczeń społecznych.

3. Udział efektów redystrybucyjnych w ogólnych dochodach gospodarstw domowych

Relatywną wielkość efektów redystrybucyjnych obliczono jako iloraz absolutnych rozmiarów tych efektów do dochodów nominalnych, otrzymywanych przez najniższą i najwyższą grupę dochodową w latach 1980-1986. Podstawowym problemem było uzyskanie odpowiedzi na pytanie, czy relatywne efekty redystrybucyjne stosowania socjalnych cen żywności oddziałują egalitaryzująco na strukturę dochodów, czy powiększają ich dysproporcje. Relatywną wielkość efektów redystrybucyjnych w ogólnych dochodach nominalnych badanych trzech typów gospodarstw domowych, w odniesieniu do skrajnych grup dochodowych, przedstawia tab. 5.

Analiza przedstawionych w tab. 5 wyników pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

- Relatywna wielkość efektów redystrybucyjnych, obliczana w odniesieniu do dochodów nominalnych skrajnych grup dochodowych, we wszystkich badanych latach jest większa w najniższych grupach dochodowych ludności.

- Skala dyferencjacji korzyści relatywnych jest zróżnicowana w poszczególnych latach, chociaż w niewielkim stopniu.

- Największe zróżnicowanie względnych efektów dochodowych między skrajnymi grupami dochodowymi w gospodarstwach pracowniczych występuje w latach: 1980, 1983, 1985 i 1986 i kształtuje się w granicach 3,7%-3,9% na korzyść grup najniżej uposażonych. W roku 1982 grupy o najniższych dochodach uzyskują jedynie o 1,8%

Relatywne znaczenie efektów redystrybucyjnych
w latach

Wyszczególnienie	1981		1982	
	4 000	5 000	4 000	10 000
I. Gospodarstwa pracownicze				
Absolutne rozmiary efektów redystrybucyjnych	230	570	359	724
Relatywna wielkość efektów redystrybucyjnych w odniesieniu do dochodów nominalnych (w %)	15,3	11,4	9,0	7,2
II. Gospodarstwa robotniczo-chłopskie				
Absolutne rozmiary efektów redystrybucyjnych	230	489	340	657
Relatywna wielkość efektów redystrybucyjnych w odniesieniu do dochodów nominalnych (w %)	15,3	9,8	8,5	6,6
III. Gospodarstwa emerytów i rencistów				
Absolutne rozmiary efektów redystrybucyjnych	300	680	405	830
Relatywna wielkość efektów redystrybucyjnych w odniesieniu do dochodów nominalnych (w %)	20,0	13,6	10,1	8,3

Źródło: Jak w tab. 1.

Tabela 5

w ogólnych dochodach gospodarstw domowych
1980-1986

1983		1984		1985		1986	
4 000	12 000	5 000	14 000	5 000	16 000	6 000	20 000
398	760	382	726	495	983	595	1 228
10,0	6,3	7,6	5,2	9,9	6,1	9,9	6,1
417	736	370	682	457	896	571	1 138
10,4	5,1	7,4	4,9	9,1	5,6	9,5	5,7
454	900	439	837	462	1 112	660	1 465
11,3	7,5	8,8	6,0	9,2	7,0	11,0	7,3

wyższe relatywne korzyści redystrybucyjne, a w roku 1984 - o 2,4%.

- Większe zróżnicowanie względnych efektów dochodowych występuje w gospodarstwach robotniczo-chłopskich między poszczególnymi analizowanymi latami, choć stopień tego zróżnicowania jest także niewielki. Skala dyferencjacji tych efektów między skrajnymi grupami dochodowymi jest największa w roku 1980 (5,5%) i w roku 1983 (4,3%), zbliżona jest w latach 1985-1986 (odpowiednio 3,5% oraz 3,8%), zaś najniższa w roku 1982 (1,9%) oraz 1984 (2,5%).

- W gospodarstwach emerytów i rencistów stosunkowo największe względne korzyści dochodowe otrzymują najniżej uposażeni tylko w roku 1980 - o 6,4% wyższe od korzyści uzyskiwanych przez emerytów i rencistów o najwyższych dochodach. Podwyżka cen żywności w 1982 r. jest zapewne przyczyną znacznego zmniejszenia zróżnicowania tych efektów między krańcowymi grupami dochodowymi do 1,8%. W kolejnych latach skala dyferencjacji omawianych efektów nie przekracza 4% i wynosi w roku 1983 - 3,8%, w roku 1984 - 2,8%, w roku 1985 - 2,2%, w roku 1986 - 3,7%.

Przeprowadzona analiza względnych udziałów efektów redystrybucyjnych w ogólnych dochodach gospodarstw domowych pozwala sformułować wniosek o bardziej egalitarnym oddziaływaniu tych efektów, choć oddziaływanie to jest raczej minimalne. Stopień zróżnicowania relatywnych korzyści redystrybucyjnych w skrajnych grupach dochodowych różnych typów gospodarstw domowych, choć niejednakowy, jest jednak stosunkowo nieznaczny. W świetle dokonanych badań nasuwa się bardziej generalne stwierdzenie, iż zróżnicowanie korzyści dochodowych z tytułu uzyskiwania efektów redystrybucyjnych na skutek stosowania cen dotowanych żywności jest mało skuteczne z punktu widzenia realizacji celów społecznych.

Walentyna Kwiatkowska

INCOME ASPECT OF FOOD SUBSIDIES

The article contains a statistical analysis of income effects of food subsidies performed from the viewpoint of the following aspects:

- overall volume and structure of food subsidies in the years 1980-1986;
- overall volume of these subsidies in the context of other alternative streams of the population's incomes;
- share of redistributive effects of welfare prices in total incomes of the population.

The performed analysis has confirmed shortcomings of the hitherto existing system of subsidizing prices of primary food-stuffs both in the economic and social aspects. In the economic aspects, the price redistribution weakens motivational impact of incomes from work. In the social aspect, the actual differentiation of income benefits flowing from obtained redistributive effects is little effective from the point of view of realization of welfare goals.